

Skup – metoderapport

Dette er metoderapporten om hva som skjedde da Adresseavisens sportsredaksjon satte søkelyset på to "frivillige lag og foreninger" som greide å utnytte den nye Grasrotordningen, frem til kulturminister Trond Giske på Værnes 11.september 2009 omformulerte ordningens forskrift for å forhindre slike foreninger fra å delta.

Journalist:

Frank Skaufel

Prosjekttittel:

Grasrotandelen

Publiseringsliste:

27.5.09: "Skor seg på grasrotandelen",
førstesiden, papir

27.5.09: "Stor spiller fant smutthullet",
sportsseksjonen, papir.

28.5.09: "Tett smutthullene", Adresseavisens
leder, papir.

28.5.09: "Giske gransker gråsonetilfeller",
cover sporten, papir

28.5.09: "Granskes av Giske", sporten, papir

19.8.09: "Nå må Giske få ut fingeren", cover
sport, papir

19.8.09: "Ber Giske betale selv", sporten,
papir

20.8.09: "- Lukter lang vei", sporten, papir
(skrevet av journalist Harry Tiller)

2.9.09: "Endrer ordning med grasrot",
sporten, papir

11.9.09: "- Gi oss pengene direkte, Giske",
sporten, papir

12.9.09: "Her endres forskriften", sporten,
papir

En del av artiklene ble også lagt ut på adressa.no, men det ble ikke utarbeidet egne nettsaker under prosessen.

Redaksjon og

redaksjonsadresse:

Adresseavisen

v/Sportsredaksjonen

7003 Trondheim

Tlf: 72501620

Journalistens

kontaktpunkter:

Frank Skaufel

Rikke Moksnes vei 37

7500 Stjørdal

Tlf: 41121812

Redegjørelse for arbeidet;

a) Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

b) Hva var den sentrale problemstilling ved starten av prosjektet?

c) Redegjør kort for hva som er genuint nytt i saken

Bakgrunn

Daværende kulturminister Trond Giske hadde med bakgrunn i et flertall i Stortinget tatt bort spilleautomatene som frivillige lag og foreninger gjennom mange år har hatt store inntekter fra, og erstattet disse med Grasrotandelsordningen som ble innført 1. mars 2009. I korthet går ordningen ut på at de som spiller et av Norsk Tippings spill, kan velge å gi fem prosent av spilleavgiften til sin lokale klubb eller forening. Tre ganger i året utbetales midlene til de frivillige organisasjonene. 1. juni 2009 skulle første utbetaling skje.

Starten

Det hele startet midt i mai med et morgenmøte i Adresseavisens sportsredaksjon hvor grasrotordningen ble diskutert, og det ble bestemt at jeg skulle ta tak i materien og lage en sak om hvor populær ordningen er blitt, og hvor mye penger som ville tilfalle frivilligheten. En ti-på-topp-liste fra hvert av de tre midtnorske fylkene ville gjøre saken mer leseverdig, mente en samstemt sportsredaksjon.

Fra Norsk Tipping fikk jeg oversendt de alfabetiske listene fra hvert fylke. Dermed måtte jeg selv gå gjennom hver eneste forening som var tilknyttet ordningen og rangere listene. Underveis i materien dukker det opp et ukjent idrettslag som kaller seg Nidaros Multisportforening.

To givere, som spillerne benevnes som, har i løpet av perioden spilt for over 1,2 millioner kroner, og foreningen ville 1. juni få tilbakebetalt drøyt 62 000 kroner. På vår ti-på-topp-liste havnet de på niendeplass. Bak dem lå Charlottenlund sportsklubb med 408 givere. Disse hadde spilt inn drøyt 59 000 kroner i grasrotmidler. Mye tydet på at noen ville utnytte ordningen.

Før vi trykket artikkelen 27. mai hadde vi vært igjennom flere mulige alternative teorier. Blant annet kunne det være en spilleavhengig som hadde satt alt over styr. Teorien ble imidlertid raskt forkastet da vi ved hjelp av informasjon fra

Brønnøysundregistrene finner ut at foreningen ble etablert 17. april, altså halvannen måned etter at ordningen trådte i kraft.

To ganger var jeg i kontakt med hovedmannen i Nidaros Multisportforening, styreleder Hans Michael Hansen, som innrømte at han var den ene storspilleren, før artikkelen ble trykket. I tillegg ble det innhentet kommentarer fra idrettskretsen, som reagerte kraftig. Både Norsk Tipping og Brønnøysundregistrene kom til orde for å fortelle at det ikke hadde skjedd noe ulovlig.

Jeg forsøkte også å komme i kontakt med Giske, men han hadde ikke anledning til å kommentere.

Saken ble trykket 27. mai, og vakte stor oppsikt. Dagen etter kom Giske på banen, hvor han lovet å granske foreningen. Stortingsrepresentant Linda Cathrine Hofstad Helleland (H) og idrettspresident Tove Paule ba kulturstatsråden rydde opp.

I midten av august, foran neste utbetaling av grasrotmidlene 1. september, fortsatte vi vårt søkelys på ordningen. Fra en hederlig niendeplass 1. juni, hadde multisportforeningen nå rykket opp til førsteplass i Sør-Trøndelag, og var med sine 160 000 kroner den frivillige foreningen i hele Midt-Norge som fikk tilbakeført mest midler.

Den andre foreningen

Samtidig som etterdønningene etter augustoppslagene pågikk, mottok vi et tips fra en informant om at det skulle finnes et lag til, som kunne være tvilsom i henhold til forskriftene – Sentrum kultur- og fritidsforening (SKF).

Fra Brønnøysund fikk vi tilsendt opplysninger om at styret, bestående av ett medlem, Frank Porturas, hadde overlatt prokura i Sentrum kultur- og fritidsforening til Hans Michael Hansen 4. mai, dagen etter et SKF ble stiftet – og ca tre uker etter at Hansens multisportforening ble etablert. Porturas har for øvrig tidligere markert seg som pokerspiller.

Hansen valgte å trekke seg som prokurist i SKF i slutten av mai, kort tid etter det første oppslaget om Nidaros Multisportforening sto på trykk.

SKF hadde i begynnelsen av september hentet ut 88 000 kroner, og laget hadde på dette tidspunktet åtte givere, og var det ikke-idrettslaget i Trondheim som hadde størst utbytte av ordningen, noe vi synliggjorde gjennom en ny ti-på-topp-liste. Trondheim Røde Kors hadde til sammenligning tjent 18 000 kroner fordelt på 120 givere.

Utfordringen for statsråd Giske var å finne de riktige virkemidlene, og gjennom de gangene jeg var i kontakt med ham kom stadig nye forslag på banen. Ett gikk ut på å

innføre et øvre tak (5000 kroner pr. giver pr. år), noe som kunne hindre små foreninger i få ut for mye.

Så sent som i artikkelen 11. september synliggjorde Giske problematikken med følgende utsagn:

- Vi legger ikke ned grasrotordningen på grunn av at noen få ødelegger. Det finnes råtne epler i alle systemer, og jeg gleder meg til at vi en dag finner løsninger for å ta dem, sier han.

Samme dag, 11.9., ringte han og ba meg møte ham på Værnes. Nå skulle forskriften endres.

I paragraf 2 i forskriften om grasrotmidler het det:

”En enhet kan miste retten til å motta grasrotandelsmidler hvis det godtgjøres at enheten har brukt slike midler til annet enn egen frivillig virksomhet eller ikke kan anses som en reell frivillig organisasjon”.

15 minutter før hans fly til Oslo skulle lette den 11. september, noterte jeg mens statsråden muntlig formulerte endringen i forskriften med følgende tillegg:

”Dette gjelder også hvis grasrotandelen først og fremst brukes til å kanalisere midler til spilleren selv eller spillerens nærmeste.”

Det var liten tvil om til hvem formuleringen var myntet på.

PFU

Styreleder Hans Michael Hansen i Nidaros Multisportforening mente etter det første oppslaget i mai at angrep var det beste forsvar, og svarte ikke til oss men gikk ut på TV2 nett. I tillegg hentet han inn bistand fra et anerkjent advokatkontor som sendte saken til PFU.

Hele tre ganger (så langt jeg har oversikt over) ble artikler i denne saken innklaget for PFU. En gang ble den avvist før behandling, en annen gang vant vi gjennom en forenklet behandling foretatt av sekretariatet mens den tredje gangen vant vi i selve utvalget.

Kort beskrivelse av organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problem underveis mv. Redegjør spesielt for kildebruk og kildekritikk.

Jeg har tidligere redegjort for hvordan jeg ved å gå gjennom listene til Norsk Tipping avdekket Nidaros Multisportforening, utover det var offentlig informasjon basert på opplysninger fra Brønnøysundregistrene avgjørende for å få bekreftet opplysninger om faktiske forhold rundt de to involverte foreningene.

Utfordringen i denne saken var å få styrelederne i foreningene til å uttale seg om sine motiver, og ikke minst få dem til å fortelle hvordan foreningene var organiserte og hvilke aktiviteter de drev på med. Med unntak av den første artikkelen i mai, nektet Hansen å uttale seg. I forkant av alle nye artikler var jeg i kontakt med Hansen for å få kommentarer, noe han bestemt betakkert seg for.

Heller ikke Porturas i SKF var villig til å uttale seg. Han trenerte min henvendelse i flere dager gjennom en omfattende sms-lek, og klaget etterpå til PFU om at han ikke hadde fått sjansen til å uttale seg – noe han ikke vant frem med.

Hansen fikk for øvrig komme til orde gjennom et leserinnlegg, som kort oppsummert mente at alt Adresseavisen hadde skrevet var løgn. I en mailkorrespondanse etterpå utfordret reportasjesjef, Øyvind Lein, Hansen til å invitere oss til en av multisportforeningens aktiviteter slik at de kunne bevise at de var et "skikkelig" idrettslag, uten at dette førte frem.

På den andre siden var det langt enklere å få folk til å kommentere artiklene. Både politikere og folk i den frivillige sektoren reagerte kraftig på avsløringene, og noen mente sågar at Giske burde avskaffe hele ordningen.

Giske selv var hele tiden krystallklar på at han ville luke ut foreningene som utnyttet ordningen, men hadde problemer med å finne virkemidler til å få Nidaros Multisportforening og SKF ut som grasrotmottagere. At Giske fant løsningen på problemet fredag 11. september, tre dager før valget, kan selvfølgelig diskuteres om var tilfeldig.

Alle artikler var basert på åpne kilder, og ingen anonyme kilder har vært benyttet i artiklene. Kun en artikkel kom på trykk med bakgrunn i et tips utenfra (11.9.), men opplysningene ble bekreftet av informasjonen fra Brønnøysund.

Presentasjon

Da vi trykket den første artikkelen onsdag 27. mai ble saken valgt som hovedoppslag på førstesiden. Illustrert med en ball og en liste over de ti beste idrettslagene i Sør-

Trøndelag med tittelen "Skor seg på grasrotandelen" ble leserne gjort presentert for avsløringen.

Inne i sportsseksjonen ble artikkelen fordelt på to sider. Hovedbildet var av idrettskretsens Tore Rømo, som var svært kritisk til Nidaros Multisportforening. Tre ti-på-topp-lister, undersak med uttalelser fra Brønnøysundregistrene og Norsk Tipping samt en faktaramme om selve ordningen sørget for at leserne fikk full oversikt.

Verken Hans Michael Hansen eller Frank Porturas ønsket å bli avfotografert. I oppslaget 11.september, da SKF ble avslørt, var lederen i Trondheim Røde Kors avbildet.

Jens Petter Sørå tok disse bildene, mens i artiklene hvor politikerne uttalte seg ble det benyttet arkivbilder. Unntaket er artikkelen 12.september, da Giske endret forskriften på Værnes. Her var Rune Petter Næss fotograf.

Spesielle erfaringer

Denne artikkelserien viser at pressen fortsatt har makt til å påvirke større og mindre sider ved vårt samfunn. Denne gangen var det den norske frivilligheten som ble utfordret.

Jeg har aldri noen gang fått så mange tilbakemeldinger fra leserne. Vaffelstekere og loddselgere rundt om i utallige lag og foreninger ble indignert og moralsk forarget da de leste om at noen få storspillere ville sko seg på en ordning som var opprettet med de beste intensjoner for å styrke arbeidet i første rekke overfor barn og unge i frivillig sektor. Statsråd Giske måtte rett og slett finne en metode for å få tettet igjen smutthullet.

Sportsjournalisters hverdag blir oftest brukt til å knekke små og store nyheter innenfor en kort tidsramme, eller til å være til stede på ulike idrettsarrangementer. Sjelden blir det avsatt nok tid til å grave seg ned i et tema som er så omfattende som dette. Tid er derfor nøkkelordet når dette lærerike arbeidet skal oppsummeres, og at det ble avsatt nok tid, kan sportsredaksjonen i Adresseavisen få all honnør for.

Trondheim 14.1.2010

Frank Skaufel